

Barbara Guła¹

Pod merytoryczną opieką dr Beaty Zysiak-Christ

WODNE OCHOTNICZE POGOTOWIE RATUNKOWE W SYSTEMIE BEZPIECZEŃSTWA PAŃSTWA

***Streszczenie:** Przedmiotem artykułu jest scharakteryzowanie WOPR jako elementu systemu bezpieczeństwa państwa. We wstępie określono, czym zajmuje się ta organizacja. Pierwszy rozdział zawiera krótką historię WOPR. Opisuje rozwój formacji związanych z ratownictwem wodnym zarówno na świecie, jak i w Polsce. Opisuje również powołanie WOPR. W kolejnym podrozdziale opisano strukturę WOPR, jego organy oraz ich zadania. Następnie szczegółowo nakreślono działalność WOPR, jego kompetencje i obowiązki. Drugi rozdział umiejscawia WOPR w systemie bezpieczeństwa państwa oraz opisuje jego rolę w Systemie Państwowego Ratownictwa Medycznego. Ostatni rozdział zawiera informacje dotyczące współpracy WOPR z podmiotami, które wykonują zadania związane z bezpieczeństwem państwa i obywateli oraz porządkiem publicznym. Opisano zakres współpracy z poszczególnymi jednostkami oraz możliwości wspólnego wykonywania zadań.*

Słowa kluczowe: WOPR, system ratowniczy, bezpieczeństwo

WSTĘP

Ostatnie lata to wzrost zainteresowania przebywaniem człowieka nad akwenami wodnymi. Ludzie szukają możliwości regeneracji swoich sił zarówno psychicznych jak i biologicznych, korzystając z kąpieli wodnych, żeglowania, surfowania itp. Należy jednak pamiętać, że przebywanie nad wodą może nieść za sobą zarówno pozytywne jak i negatywne skutki. Pozytywny aspekt stanowi regeneracja i relaks. Do negatywnych należy zaliczyć niewłaściwe korzystanie ze sprzętu pływającego, przecenianie swoich umiejętności pływackich, brawura, nieprzestrzeganie przepisów, co stanowi niejednokrotnie efekt nieszczęśliwych wypadków. Staje się to problemem bezpieczeństwa użytkowników środowiska wodnego, który powinien stanowić istotną rolę w systemie bezpieczeństwa.

W naszym kraju nad bezpieczeństwem życia i zdrowia nad wodami powierzono Wodnemu Ochotniczemu Pogotowiu Ratunkowemu (WOPR). Działalność WOPR w głównej mierze stanowi element pracy społecznej członków organizacji i coraz częściej trwa cały rok. W miesiącach od maja do września, ratownicy angażują się w pracę bezpośrednio nad akwenami wodnymi. W miesiącach październik–kwiecień działalność służby ratowniczej pełniona jest w centralach (dyspozytoriach). Podstawowym celem Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego jest „organizowanie pomocy oraz ratowanie osób, które uległy wypadkowi lub narażone są na niebezpieczeństwo życia lub zdrowia na wodach otwartych”.

¹ Barbara Guła – studentka II roku niestacjonarnych studiów II stopnia na kierunku Bezpieczeństwo Narodowe w Wyższej Szkole Oficerskiej Wojsk Lądowych im. generała Tadeusza Kościuszki we Wrocławiu.

Przedmiotem tego opracowania jest WOPR jako element systemu bezpieczeństwa państwa. Niewątpliwie organizację tę można zakwalifikować jako część składową Systemu Państwowego Ratownictwa Medycznego. W dalszej części artykułu określone jest, na jakiej zasadzie WOPR funkcjonuje w tymże systemie. Opracowanie to zawiera również informacje na temat współpracy z innymi podmiotami w celu efektywnego wykonywania działań.

1. KRÓTKA HISTORIA WOPR

Od zarania dziejów, ratowanie życia ludzkiego było kwestią naturalnego odruchu ludzi. Podobnie jak umiejętność pływania, tak i historia ratowania ludzi w wodzie sięga starożytności. Pierwszy opis stosowania metody „usta-usta” do przywrócenia do życia podtopionej osoby, znajduje się w Biblii i pochodzi z 586 r. p.n.e., a zabiegu tego dokonał prorok Eliasz. Od tego czasu zaczęto poszukiwania nowych sposobów ratowania topielców, co najprawdopodobniej wiązało się z oporami natury estetycznej związanymi ze wspomnianą procedurą. Niewątpliwie starania te przyczyniły się do wypracowania metod przywracania czynności życiowych u poszkodowanego wyciągniętego z wody, co jest niezwykle istotną umiejętnością ratowników. Rozwój tych metod związany jest z formami zorganizowania ratowników wodnych, którzy częstokroć byli autorami tychże procedur².

Aby odnaleźć początki rozwijania się form organizacyjnych ratownictwa wodnego, należy ponownie odwołać się do naturalnego odruchu ratowania życia ludzkiego, który był motorem tworzenia się grup zainteresowanych udzielaniem pomocy poszkodowanemu, także tym w wodzie. W 1767 r. w Amsterdamie powstało pierwsze „Towarzystwo Ratowania Ludzi Utopionych”, a 2 lata później w Hamburgu – Zakłady Ratownictwa. W ciągu następnych kilku lat, kolejne państwa zaczęły tworzyć swoje odpowiedniki takich organizacji. W 1876 r. w Marsylii odbył się pierwszy zjazd przedstawicieli poszczególnych stowarzyszeń ratowania osób tonących. Z inicjatywą taką wyszło Francuskie Towarzystwo Ratunkowe Instytut Ratownictwa Śródziemnomorskiego. W 1908 r. w Berlinie zorganizowano międzynarodowy kongres ratownictwa, którego celem było podsumowanie przedsięwzięć towarzystw ratownictwa z Europy. W 1910 r. zaś powołana została Międzynarodowa Federacja Ratownictwa. Celem jej działalności było rozwijanie i utrzymanie towarzystw ratownictwa oraz upowszechnianie kwestii związanych z ratownictwem wodnym. Powstawanie tego typu organizacji sprzyjało wymianie doświadczeń i wiedzy fachowców oraz udoskonalaniu niesienia pomocy osobom, których życie lub zdrowie było zagrożone na wodach, a także podnoszeniu kwalifikacji ratowników i tworzeniu jednolitych procedur postępowania w podobnych sytuacjach. Polska jako członek Międzynarodowej Federacji Ratownictwa, jest podmiotem aktywnie biorącym udział w przedsięwzięciach mających na celu promocję ratownictwa wodnego³.

Organizacje związane z ratownictwem wodnym mają w Polsce długą tradycję. Pierwsze wzmianki na ten temat pochodzą z 1604 r., kiedy to Hieronim Gostyński ufundował w Sandomierzu klasztor i szpital, w których zakonnicy udzielali pomocy ofiarom. Pierwsza literatura na temat metod stosowanych w ratownictwie wodnym pochodzi z 1775 r. Jest to książka zatytułowana „O ratowaniu tonących”, która stanowiła poradnik dotyczący ratownictwa. W kolejnych pozycjach, Franciszek Kurcusz opisuje wcześniej wspomnianą metodę „usta-usta”. W końcu XVIII w. w Krakowie powstało swoiste „pogotowie ratunkowe dla tonących”, a pierwszy opis metod holowania osoby ratowanej

² T. Gwiaździniński, *Historyczny rozwój ratownictwa pod kątem organizacyjnym na świecie i w Polsce*, Ratownictwo wodne bez tajemnic, Sport i turystyka, Warszawa 1980r. s. 6-7.

³ *Ibidem*, s. 11-13.

w wodzie opisywał K. Heinitz w książce „Nauka i sztuka pływania”. Podstawy prawne resuscytacji zaś pochodzą z 1839 r., kiedy to wydano pierwsze przepisy dotyczące tej tematyki. W 1869 r. sposoby prowadzenia sztucznego oddychania opisał w swej książce dr Gawlik⁴.

Pierwsze w Polsce stowarzyszenie ratowania tonących zostało założone w 1898 r. w Kaliszu, a jego inicjatorem był Józef Radwan. Towarzystwo to posiadało 99 członków. W ramach tej organizacji wydano broszurę pt. „Jak ratować tonących”, skupioną na opisie nowych metod stosowanych w ratownictwie wodnym oraz zawierającą krytykę niektórych zabiegów, np. zawieszenia tonącego za nogi czy przetaczania go w beczce. Ponadto broszura opisywała 8 zasad korzystania z kąpieli, a także opis sprzętu pomocniczego przy ratowaniu tonącego. Gdy kultura fizyczna i sport uzyskały popularność, zaczęto organizować konkursy pływania i pokazy ratownictwa wodnego. W 1925 r. powstał również Polski Związek Pływacki, który zajmował się między innymi ratowaniem życia w wodzie. W tym samym roku powołał on Komisję ds. Ratownictwa Wodnego, angażującą się w działania szkoleniowe. Kilka lat później, 29 czerwca ogłoszono Dniem Ratownika, który sprzyjał organizowaniu szkoleń i pokazów. W 1932 r. zorganizowano nawet bezpłatny kurs szkoleniowy, który trwał 10 dni. W latach 50. do szkoleń instruktorów pływania włączono ratowanie osób tonących, a Komisje Ratownicze zaczęły szkolić ratowników wodnych. W tym okresie, rozwój organizacyjnych form ratownictwa wodnego w Polsce zaczął się intensyfikować. W latach 60. Polacy zaczęli zrzeszać się w zespoły, które niosły pomoc na wodach. Grupy te zaczęto nazywać Wodnym Ochotniczym Pogotowiem Ratunkowym, a stworzenie tej nazwy niektórzy przypisują Tadeuszowi Olszańskiemu, który zajmował się propagowaniem bezpiecznego wypoczywania nad wodą. Rosnąca potrzeba utworzenia organizacji ratującej życie na wodach, doprowadziła do wydania przez Przewodniczącego Głównego Komitetu Kultury Fizycznej i Turystyki dnia 11.04.1962 r. zarządzenia powołującego WOPR. Stał on się organizacją regulaminową, a w 1967 r. uzyskał osobowość prawną. Zaczęto wówczas realizować cel działalności WOPR, czyli niesienie pomocy oraz ratowanie poszkodowanych, którzy ulegli wypadkowi na wodach lub osób których życie lub zdrowie zostało narazone wskutek zdarzeń na wodach⁵.

2. STRUKTURA WOPR

Struktura WOPR jest hierarchiczna, zgodnie z podziałem administracyjnym kraju sklasyfikowana na szczeble: centralny, wojewódzki i terenowy. Na najwyższym poziomie władzy znajduje się Zjazd Krajowy WOPR. Obok niego, władzę centralną sprawują Zarząd Główny WOPR, Główna Komisja Rewizyjna WOPR oraz Sąd Honorowy WOPR⁶.

Zjazd Krajowy WOPR składa się z delegatów, wybieranych na 5 lat przez walne zebrania delegatów lub członków jednostek wojewódzkich WOPR, wedle ordynacji ustalonej przez Zarząd Główny WOPR. W Zjeździe Krajowym WOPR mogą również uczestniczyć zaproszeni goście, posiadający głos doradczy. Obok zwyczajnych Zjazdów Krajowych, może zostać zorganizowany także zjazd nadzwyczajny, w celu omówienia konkretnych spraw. Zjazd Krajowy WOPR zajmuje się uchwalaniem statutu WOPR oraz regulaminów Zarządu, Komisji Rewizyjnej oraz Sądu Honorowego. Określa także strategiczne kierunki działania organizacji, wybiera Prezesa WOPR, zatwierdza sprawoz-

⁴ Ibidem, s. 14.

⁵ Ibidem, s. 17-19.

⁶ Statut Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego, s. 3.

dania z działalności pozostałych władz oraz udziela lub odmawia udzielenia absolutorium Prezesowi WOPR oraz członkom Zarządu Głównego WOPR⁷.

Pozostałe władze centralne również posiadają 5-letnią kadencję. Ich skład wyłaniany jest z delegatów na Zjazd Krajowy WOPR, w drodze głosowania, w którym obowiązuje bezwzględna większość głosów przy obecności co najmniej połowy liczby uprawnionych do głosowania. Władze WOPR podejmują uchwały ze zwykłą większością głosów. Jeżeli któryś członek władz ustąpi lub zostanie wykluczony, jego miejsce zostaje uzupełnione w drodze kooptacji. Zarząd Główny WOPR składa się z 17 do 21 członków, a w jego skład wchodzi Prezes WOPR. Stoi on na czele organizacji, kieruje pracą Zarządu oraz wchodzącego w jego skład Prezydium. Zarząd zajmuje się zwoływaniem Zjazdu Krajowego WOPR, przygotowuje projekty jego uchwał, określa zasady i tryb powstawania oraz likwidowania jednostek WOPR, planuje pracę WOPR oraz określa jego budżet. Organ ten zatwierdza roczne sprawozdania z działalności WOPR, upoważnia i cofa upoważnienia do podpisywania dokumentów WOPR, a ze swej działalności składa sprawozdania Zjazdowi Krajowemu WOPR. Ponadto, Zarząd jest odpowiedzialny za przystępowanie i występowanie WOPR ze społeczności międzynarodowych oraz stowarzyszeń krajowych i zagranicznych⁸.

Główna Komisja Rewizyjna WOPR liczy od 5 do 7 członków, a jej zadaniem jest sprawowanie kontroli w organizacji. Ma ona uprawnienia do żądania złożenia wyjaśnień pisemnych lub ustnych od członków i władz WOPR w kontrolowanych sprawach. Ponadto, przewodniczący lub wskazana przez niego osoba z Komisji może uczestniczyć w posiedzeniach Zarządu Głównego WOPR z głosem doradczym. Komisja przeprowadza co najmniej raz do roku kontrolę działalności WOPR i jego władz, w tym w kwestiach związanych z gospodarowaniem funduszami i majątkiem WOPR. Może zgłaszać wnioski dotyczące udzielenia lub odmowy udzielenia absolutorium Zarządowi Głównemu WOPR lub jego członkom. Nie można łączyć członkostwa w Komisji z innymi funkcjami we władzach WOPR⁹.

Sąd Honorowy WOPR ma za zadanie likwidowanie sporów i konfliktów w WOPR. W jego skład wchodzi 7 do 9 członków. Jest odpowiedzialny za rozpatrywanie spraw i orzekanie kar, do których należą: upomnienie, nagana, zawieszenie w prawach i wykluczenie z członkostwa we władzach centralnych WOPR oraz odebranie lub zawieszenie stopnia starszego ratownika, instruktora i instruktora-wykładowcy WOPR. Członkostwo w Sądzie Honorowym nie może być łączone z pełnieniem funkcji w innych organach władzy WOPR. Sąd rozpatruje sprawy dotyczące naruszenia przez członków przepisów oraz rozstrzyga spory pomiędzy członkami i organami władzy WOPR. Może również występować do władz WOPR i wnioskować, aby podjęły one czynności zmierzające do usunięcia negatywnych zjawisk, które powodują powstawanie sporów i konfliktów¹⁰.

Do władz wojewódzkich i terenowych należą: walne zebrania delegatów lub członków jednostki wojewódzkiej WOPR, a także zarząd, komisja rewizyjna i sąd koleżeński. Organy te obowiązują Statut WOPR oraz wydane przez władze centralne uchwały i decyzje. Jednostki władz wojewódzkich są zobowiązane do corocznego składania Zarządowi Głównemu WOPR sprawozdań ze swej działalności, także finansowej¹¹.

⁷ Ibidem, s. 3-4.

⁸ Ibidem, s. 4-5.

⁹ Ibidem, s. 5.

¹⁰ Ibidem, s. 5-6.

¹¹ Ibidem, s. 6.

3. DZIAŁALNOŚĆ WOPR

Ratownictwo wodne do niedawna bardzo często było kojarzone z wakacjami, plażą, słońcem. Jednakże mocno rozwijająca się turystyka i technologia sprawiły, że ratownictwo nie zamiera również zimą. Turyści korzystają z atrakcji na zamrzniętych jeziorach, takich jak bojery, nurkowanie podlodowe, łowienie ryb spod lodu itp.

Według prawa dotyczącego organizowania, kierowania, koordynowania i bezpośredniego prowadzenia działań ratowniczych w ramach ratownictwa wodnego, WOPR ma obowiązek utrzymywać stały dyżur ratowników. Oznacza to, że przez 7 dni w tygodniu, przez 12 miesięcy, 24 godziny na dobę Wodne Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe pełni dyżury zgodnie z określonym trybem. Ratownicy WOPR przez okrągły rok są w ciągłej gotowości do udzielania pomocy na wodzie, lodzie i lądzie.

Obowiązująca ustawa z dnia 18 sierpnia 2011 r. o bezpieczeństwie osób przebywających na obszarach wodnych¹² mówi, że główne zadania pełnione przez WOPR to:

- przyjęcie zgłoszenia o wypadku lub zagrożeniu;
- dotarcie na miejsce wypadku z odpowiednim sprzętem ratunkowym;
- udzielenie kwalifikowanej pierwszej pomocy;
- zabezpieczenie miejsca wypadku lub zagrożenia;
- ewakuacja osób z miejsca stanowiącego zagrożenie dla życia lub zdrowia;
- transport osób, które uległy wypadkowi lub są narażone na niebezpieczeństwo utraty życia lub zdrowia na obszarze wodnym do miejsca, gdzie jest możliwe podjęcie medycznych czynności ratunkowych przez jednostki systemu Państwowego Ratownictwa Medycznego, o których mowa w art. 32 ust. 1 ustawy z dnia 8 września 2006 r. o Państwowym Ratownictwie Medycznym, po uprzednim uzgodnieniu miejsca przekazania z dysponentem jednostki systemu Państwowego Ratownictwa Medycznego;
- poszukiwanie osób zaginionych na obszarze wodnym.

Celem działalności WOPR są działania ratownicze, które polegają na organizowaniu i udzielaniu pomocy poszkodowanym w wypadkach na wodach lub osobom, których życie lub zdrowie zostało narażone na niebezpieczeństwo na przestrzeni wodnej. W ramach realizacji tego celu, WOPR prowadzi i koordynuje działania ratownicze, współpracuje z organami administracji publicznej i innymi podmiotami, zajmującymi się obronnością, bezpieczeństwem i porządkiem publicznym, obroną cywilną oraz ochroną środowiska wodnego. W przypadku wystąpienia zagrożeń powszechnych, katastrof naturalnych bądź awarii technicznych, WOPR bierze udział w akcjach ratowniczych na wodach. Do zakresu zadań WOPR należy również ujawnianie zagrożeń bezpieczeństwa osób przebywających na obszarach wodnych, między innymi podczas pływania, kąpieli oraz uprawiania rekreacji i sportów wodnych. Ze swej działalności WOPR sporządza dokumentację przedsięwzięć organizacyjnych i rejestr działań ratowniczych. Ponadto, WOPR jest zobowiązany do przekazywania danych dotyczących zagrożeń występujących na obszarach wodnych właściwej ze względu na terytorium – radzie gminy. Jeżeli chodzi o kąpieliska, to WOPR przeprowadza przeglądy takich miejsc i wystawia zaświadczenia bezpieczeństwa. Te czynności dokonywane są również w stosunku do basenów i obiektów, które dysponują nieckami basenowymi. Kompetencje WOPR obejmują także wydawanie ekspertyz i opinii dotyczących bezpieczeństwa środków stosowanych w ratownictwie wodnym. Może on również prowadzić badania z zakresu bezpieczeństwa wodnego oraz ustalać programy kursów i szkoleń z dziedziny ratownictwa na wodach. Co więcej, WOPR przeprowadza szkolenia ratowników, ratowników wodnych i instruktorów, a także prze-

¹² Dz. U. z 2011 r. Nr 208, poz. 1240.

wodników psów ratowniczych. Po przeprowadzonym szkoleniu, nadaje on stopnie ratownikom wodnym i instruktorom. W ramach działalności WOPR, możliwe jest przeprowadzanie przedsięwzięć prewencyjnych i edukacyjnych, dotyczących bezpieczeństwa na wodach oraz przeciwdziałania alkoholizmowi. Organizacja ta zajmuje się także nauczaniem pływania i doskonaleniem umiejętności pływackich. W tym zakresie, organizuje egzaminy i wystawia dokumenty oraz odznaki, które są potwierdzeniem umiejętności pływania. Oprócz tego, WOPR angażuje się w działalność sportową, rekreacyjną i turystyczną, w tym w organizowanie zawodów. WOPR propaguje etykę ratowników i wzmacnia więzi wśród swych członków. Ponadto, współpracuje z podobnymi organizacjami w kraju i na świecie, w ramach czego wymienia doświadczenia z partnerami¹³.

4. WOPR JAKO PODMIOT SYSTEMU RATOWNICTWA MEDYCZNEGO

W Polsce pomoc osobom znajdującym się w zagrożeniu życia lub zdrowia mają zapewniać trzy współpracujące ze sobą systemy: System Powiadamiania Ratunkowego, Krajowy System Ratowniczo-Gaśniczy oraz System Państwowego Ratownictwa Medycznego (dalej: PRM). Celem stworzenia PRM było zapewnienie pomocy osobom, które znalazły się w stanie nagłego zagrożenia zdrowia i życia. Kierownicy podmiotów leczniczych są zobowiązani do przygotowania do funkcjonowania w tym systemie ludzi, środków i jednostek organizacyjnych. Jednostki takie udzielają pomocy medycznej jedynie w przypadkach nagłego zagrożenia zdrowotnego, a należą do nich: szpitalne oddziały ratunkowe, zespoły ratownictwa medycznego oraz centra urazowe¹⁴.

Z systemem PRM współpracują także służby, które zostały powołane celem udzielania pomocy osobom, gdy ich życie lub zdrowie jest w niebezpieczeństwie. Takim podmiotem jest między innymi WOPR, który wykonuje zadania ratownicze w ramach swoich przedsięwzięć statutowych. Ratownicy WOPR mają uprawnienia do wykonywania kwalifikowanej pierwszej pomocy jako podmiot współdziałający z systemem ratownictwa medycznego. Wojewoda prowadzi rejestr, w którym ujmuje się jednostki prowadzące współpracę z PRM¹⁵.

Na podstawie ustawy z dnia 18 sierpnia 2011 r. o bezpieczeństwie osób przebywających na obszarach wodnych¹⁶, ratownictwo wodne może być wykonywane przez WOPR oraz inne podmioty, za zgodą ministra właściwego do spraw wewnętrznych, która musi być wyrażona w drodze decyzji administracyjnej (art. 12). Zgodnie z tą ustawą, istotą ratownictwa wodnego jest organizowanie i udzielanie pomocy osobom, które uległy wypadkowi lub narażone są na niebezpieczeństwo utraty zdrowia lub życia na obszarze wodnym. Warunkami, które musi spełnić podmiot ubiegający się o udzielenie tejże zgody są:

- prowadzenie stałych dyżurów ratowników wodnych, co zapewni stan gotowości do przeprowadzania zadań ratownictwa wodnego;
- dysponowanie odpowiednią ilością ratowników wodnych, aby móc zapewnić wspomniany stan gotowości;
- posiadanie siedziby;
- posiadanie specjalistycznego sprzętu, który jest niezbędny do wykonywania zadań z zakresu ratownictwa wodnego, a także środków transportu i łączności.

¹³ Statut Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego, s. 1-2.

¹⁴ <http://www.mz.gov.pl/system-ochrony-zdrowia> [dostęp: 07.01.2016].

¹⁵ Ibidem.

¹⁶ Dz. U. z 2011 r. nr 208, poz. 1240.

Warto nadmienić, że art. 15 ust. 1 ustawy z dnia 8 września 2006 r. o Państwowym Ratownictwie Medycznym¹⁷ określa, że jednostkami współpracującymi z systemem PRM są służby ustawowo powołane do niesienia pomocy osobom w stanie nagłego zagrożenia zdrowotnego, w szczególności: jednostki organizacyjne Państwowej Straży Pożarnej, jednostki ochrony przeciwpożarowej włączone do krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego, podmioty uprawnione do wykonywania ratownictwa górskiego na podstawie przepisów ustawy z dnia 18 sierpnia 2011 r. o bezpieczeństwie i ratownictwie w górach i na zorganizowanych terenach narciarskich¹⁸, podmioty uprawnione do wykonywania ratownictwa wodnego na podstawie przepisów ustawy z dnia 18 sierpnia 2011 r. o bezpieczeństwie osób przebywających na obszarach wodnych oraz inne jednostki podległe lub nadzorowane przez ministra właściwego do spraw wewnętrznych i Ministra Obrony Narodowej.

Należy zaznaczyć, że w wykazie podmiotów uprawnionych do wykonywania ratownictwa wodnego, widnieje już 109 pozycji¹⁹. Oznacza to, że obok WOPR istnieje wiele jednostek, które są uprawnione do podejmowania działań ratowniczych na wodach. Skutkiem takiego stanu rzeczy może być osłabienie pozycji i znaczenia WOPR, a także stworzenie chaosu organizacyjnego, związanego z dużą ilością podmiotów posiadających kompetencje w tej samej dziedzinie.

Art. 13 Ustawy o bezpieczeństwie osób przebywających na obszarach wodnych, wskazuje spektrum działań ratowniczych, które podejmują WOPR oraz podmioty uprawnione do wykonywania ratownictwa wodnego. Jednostki te przyjmują zgłoszenia o wypadkach lub zagrożeniach, docierają na miejsce zdarzenia z odpowiednim sprzętem ratunkowym i udzielają kwalifikowanej pierwszej pomocy. Zajmują się także zabezpieczeniem miejsca, w którym wystąpił wypadek lub zagrożenie. Jeżeli w obszarze takim istnieje zagrożenie dla życia lub zdrowia, mogą ewakuować osoby tam przebywające. Ponadto, dokonują transportu ofiar wypadków lub osób narażonych na niebezpieczeństwo związane z utratą zdrowia lub życia na obszarach wodnych. Osoby takie zostają przemieszczone do miejsca, gdzie można wykonać względem nich medyczne czynności ratunkowe. Poszkodowani przekazywani są pod opiekę jednostkom systemu PRM. WOPR i inne podmioty zajmują się również poszukiwaniem osób zaginionych na obszarach wodnych.

5. WSPÓŁPRACA WOPR Z INNYMI PODMIOTAMI BEZPIECZEŃSTWA PAŃSTWA

Wodne Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe jest instytucją samorządną, odgrywającą istotną rolę w krzewieniu idei ratownictwa wodnego w Polsce. Podczas przekształcania resortowego (WMSiA) krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego w powszechny krajowy system ratowniczy, stało się nieodzownym, aby wykorzystywać i integrować siły i środki wszystkich służb i podmiotów ratowniczych, których gotowość do współpracy może mieć istotny wpływ na podniesienie bezpieczeństwa na danym obszarze. W chwili obecnej, każdy podmiot ratowniczy, który może realizować i wspomagać działania ratownicze może współpracować z systemem ratowniczym.

Zasada współpracy podmiotu ratowniczego związana jest z umieszczeniem go we właściwym terytorialnie planem ratowniczym, który zostaje włączony do systemu ratowniczego lub współpracuje z nim bez względu na to, czy jest on ochotniczy, czy za-

¹⁷ Dz.U. z 2006 r. nr 191 poz. 1410.

¹⁸ Dz.U. z 2011 r. nr 208 poz. 1241.

¹⁹ <https://msw.gov.pl/pl/bezpieczenstwo/nadzor-nad-ratownictwe/10071,Podmioty-uprawnione-do-wykonywania-zadan-ratownictwa-gorskiego-i-wodnego.html> [dostęp: 07.01.2016].

wodowy. Wykonuje określony zakres zadań, a funkcjonowanie tego podmiotu opiera się na jego planie ratowniczym i uzależniony jest od wielkości, majątku, zasobów materialnych i ludzkich, jakim dysponuje.

Proces integracji WOPR z rozbudowanym już systemie ratowniczym w Polsce nie oznacza przyjęcia funkcji ratowniczych przez inne podmioty, nie oznacza również przyjęcia jego struktur. WOPR jest zobowiązany do wypełnienia kryteriów państwowych w chwili wystąpienia nagłego zagrożenia życia i zdrowia na akwenach wodnych, według zasad funkcjonowania w Krajowym Systemie Ratowniczym (KSR).

W celu realizowania swoich zadań statutowych, WOPR współpracuje z instytucjami, które zajmują się obronnością państwa, utrzymywaniem bezpieczeństwa i porządku publicznego czy obroną cywilną i ochroną środowiska wodnego. Współdziałanie tych podmiotów jest normowane w drodze umów pomiędzy WOPR a: Ministrem Obrony Narodowej, Komendantem Głównym Policji, Komendantem Głównym Państwowej Straży Pożarnej, Komendantem Głównym Straży Granicznej czy Szefem Biura Ochrony Rządu²⁰.

Zasady współpracy pomiędzy WOPR a Ministrem Obrony Narodowej określa umowa z dnia 20 stycznia 2003 r. Na jej mocy, komórki i jednostki organizacyjne MON współdziałają z WOPR w celu propagowania kultury fizycznej wśród dzieci, młodzieży i dorosłych, promowania zagadnień związanych z ratownictwem wodnym pośród żołnierzy zawodowych, żołnierzy rezerwy, pracowników wojskowych a także ich rodzin. W ramach współpracy, WOPR prowadzi kursy instruktorskie, mające na celu zdobycie uprawnień specjalistycznych czy naukę pływania. Prowadzi też w środowisku wojskowym działalność prewencyjną oraz informacyjną, dotyczącą zagrożeń na wodach. Przeprowadzane jest również wychowanie dla obronności, którego celem jest przygotowanie przedpoborowych do służby związanej z działaniami na wodach. Z kolei resort obrony narodowej w ramach współpracy udostępnia obiekty oraz sprzęt do przeprowadzania szkoleń i przedsięwzięć statutowych WOPR (koszty związane z używaniem udostępnionego mienia ponosi WOPR). Ponadto, resort propaguje działalność WOPR wśród żołnierzy oraz udziela pomocy organizacyjnej podczas szkoleń i konferencji dotyczących ratownictwa wodnego²¹.

Jeżeli chodzi o współpracę z Państwową Strażą Pożarną, to jest ona regulowana w Porozumieniu w sprawie określenia zasad współdziałania krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego z Wodnym Ochotniczym Pogotowiem Ratunkowym z 21 kwietnia 2006 r. Celem tego dokumentu jest stworzenie podstaw do właściwego wykorzystania potencjału technicznego i organizacyjnego, dla skutecznej współpracy w zakresie realizowania zadań związanych z zapewnieniem bezpieczeństwa osobom kąpiącym się i uprawiającym sporty wodne. Dla współpracy z krajowym systemem ratowniczo-gaśniczym, WOPR powinien zapewnić zespoły ratownicze i grupy operacyjne, składające się co najmniej z dwóch ratowników WOPR, wyposażonych w sprzęt ratownictwa medycznego i sprzęt pływający, a także środki łączności. W toku współpracy, realizowane są przedsięwzięcia obejmujące:

- analizę i planowanie operacyjne – wspólne przygotowanie planów ratowniczych, wymiana informacji, rozpoznawanie i przeciwdziałanie zagrożeniom, opiniowanie regulacji prawnych dotyczących ratownictwa wodnego, wspólne przedsięwzięcia promujące ratownictwo;

²⁰ J. Telak, *Stan obecny i perspektywy współpracy Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego ze służbami mundurowymi*, Biała Podlaska, 30 maja 2011 roku, s. 5.

²¹ *Ibidem*, s. 6-7.

WODNE OCHOTNICZE POGOTOWIE RATUNKOWE
W SYSTEMIE BEZPIECZEŃSTWA PAŃSTWA

- szkolenia i działania ratownicze – wspólne ćwiczenia, współpraca kadry instruktorskiej, wymiana materiałów szkoleniowych, doskonalenie umiejętności strażaków PSP i ratowników WOPR;
- konsultacje techniczne – ocena sprzętu ratowniczego pod kątem zgodności z normami technicznymi, wymiana informacji na temat sprzętu i stosowanych technik, zapewnienie łączności pomiędzy dyspozytorem powiatowego (miejskiego) stanowiska kierowania krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego a kierownikiem zespołu WOPR²².

Celem współpracy WOPR z Policją jest poprawa bezpieczeństwa i porządku na terenach przywodnych i na wodach, a także ograniczenie liczby osób tonących. Zadania z tego zakresu unormowane są w umowie w sprawie współdziałania w zakresie bezpieczeństwa i porządku publicznego na wodach i terenach przywodnych, zawartej z Komendantem Głównym Policji dnia 20 czerwca 2007 r. W ramach tego współdziałania, podmioty te wykonują działania związane z ratowaniem życia i zdrowia ludzkiego na wodach i kąpieliskach, podejmowaniem akcji ratowania mienia i ochrony środowiska oraz organizowaniem akcji profilaktycznych i informacyjnych związanych z bezpieczeństwem na wodach. Prowadzona jest również kontrola kąpielisk i jednostek pływających pod kątem wyposażenia w wymagane środki ratunkowe oraz szkolenia dotyczące znajomości przepisów związanych z ratownictwem wodnym²³.

Współpracę z Biurem Ochrony Rządu podjęto w dniu 27 listopada 2002 r. Jest ona realizowana w celu zagwarantowania bezpieczeństwa osobom szczególnie chronionym, przebywającym na wodach ogólnie dostępnych oraz udzielania pomocy osobom, których życie lub zdrowie są narażone na niebezpieczeństwo na obszarach wodnych²⁴.

Straż Graniczna współpracuje z WOPR na podstawie Porozumienia w celu sprawnego i skutecznego współdziałania w zakresie realizacji zadań, z 3 listopada 2010 r. Podmioty te udzielają sobie pomocy w czasie akcji kryzysowych, prowadzą akcje ratownicze i poszukiwawcze na wodach granicznych oraz wymieniają informacje o zdarzeniach wpływających na bezpieczeństwo na wodach w strefie nadgranicznej lub na morzu, osobach, które uległy wypadkowi na takich wodach oraz zdarzeniach mających wpływ na ochronę granicy państwowej. Podczas wspólnych działań, WOPR i Straż Graniczna udzielają sobie pomocy poprzez udostępnienie obiektów i niezbędnego sprzętu oraz wymieniają doświadczenia i prowadzą wspólne szkolenia²⁵.

Jednostkami współpracującymi z systemem mogą również zostać (po wpisaniu do rejestru jednostek współpracujących z systemem PRM prowadzonego przez Wojewodę) społeczne organizacje ratownicze, które w ramach swoich zadań są obowiązane do niesienia pomocy osobom w stania nagłego zagrożenia zdrowotnego.

Jednostki współpracujące z systemem PRM wykonują szereg zadań zmierzających do zapewnienia bezpieczeństwa, a także efektywnego prowadzenia akcji ratunkowych, będących następstwem nagłych i nieprzewidzianych zdarzeń o zróżnicowanej charakterystyce (rodzaj i zasięg, miejsce wystąpienia, liczba osób poszkodowanych). Ścisłe współdziałają nie tylko z jednostkami systemu PRM, jak również między sobą. W miarę możliwości, udzielają pomocy osobom poszkodowanym, w tym kwalifikowanej pierwszej pomocy.

²² Ibidem, s. 7-9.

²³ Ibidem, s. 10-11.

²⁴ Ibidem, s. 13.

²⁵ Ibidem, s. 13-14.

PODSUMOWANIE

Reasumując, Wodne Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe jest formacją, która bierze aktywny udział w systemie bezpieczeństwa państwa. Udziela ona pierwszej pomocy osobom, których życie i zdrowie jest narażone na niebezpieczeństwo na obszarach wodnych. Prowadzi akcje ratownicze i poszukiwawcze, jak i również zajmuje się prowadzeniem szkoleń i ćwiczeń. Ratownicy WOPR czuwają nad bezpieczeństwem osób spędzających wolny czas nad wodą.

Niewątpliwie WOPR jest elementem Systemu Państwowego Ratownictwa Medycznego. Z racji swoich zadań statutowych, jest przystosowane do udzielania kwalifikowanej pomocy medycznej w sytuacjach nagłego zagrożenia zdrowia i życia ludzi, co jest nadrzędnym celem tegoż systemu. Posiada siły i środki niezbędne do wykonywania zadań, a także spełnia warunki postawione przed podmiotami, które chcą zostać zakwalifikowane jako części składowe systemu PRM.

Niezwykle istotnym elementem działalności WOPR jest jego współpraca z innymi jednostkami, odpowiedzialnymi za zapewnienie bezpieczeństwa i porządku publicznego. Dzięki takiej kooperacji, możliwa jest wymiana informacji, doświadczeń oraz wzajemne doskonalenie umiejętności. Wspomaga to również koordynację działań ratowniczych czy poszukiwawczych oraz umożliwia udzielania wsparcia osobowego i technicznego podczas wykonywania obowiązków.

Wodne Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe jest podmiotem niezbędnym dla zapewnienia szeroko rozumianego bezpieczeństwa ludności. Dzięki zaangażowaniu tej jednostki, możemy liczyć na pomoc w przypadku zagrożeń związanych ze spędzaniem wolnego czasu na basenach oraz obszarach wodnych. Podmiot ten jest nieodzownym elementem systemu bezpieczeństwa państwa.

BIBLIOGRAFIA

1. Ustawa z dnia 8 września 2006 r. o Państwowym Ratownictwie Medycznym, Dz.U. z 2006 r. nr 191 poz. 1410
2. Ustawa z dnia 18 sierpnia 2011 r. o bezpieczeństwie osób przebywających na obszarach wodnych, Dz. U. z 2011 r. Nr 208, poz. 1240
3. Ustawa z dnia 18 sierpnia 2011 r. o bezpieczeństwie i ratownictwie w górach i na zorganizowanych terenach narciarskich, Dz.U. z 2011 r. nr 208 poz. 1241
4. Statut Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego
5. Gwiazdziński T., *Ratownictwo wodne bez tajemnic*, „Sport i turystyka”1980, Warszawa.
6. Telak J., *Stan obecny i perspektywy współpracy Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego ze służbami „mundurowymi”*, Biała Podlaska, 30 maja 2011 roku
7. <http://www.mz.gov.pl/system-ochrony-zdrowia>
8. <https://msw.gov.pl/pl/bezpieczenstwo/nadzor-nad-ratownictwe/10071,Podmioty-uprawnione-do-wykonywania-zadan-ratownictwa-gorskiego-i-wodnego.html>

VOLUNTARY WATER RESCUE WITHIN THE STATE SECURITY SYSTEM

Abstract: *The article characterizes WOPR as A part of state security system. In the introduction, there is specified what this organization deals with. The first chapter provides a brief history of the WOPR. It describes the development of formations associated with the water rescue – both in the world and in Poland. It also describes initiating WOPR. The next section describes the structure of WOPR, its authorities and their task. Then the WOPR’s activities, its powers and responsibilities are outlined in detail. The second chapter sets WOPR in the state security system and describes its role in the system – the State of Emergency Medicine. The last chapter contains information about the WOPR’s cooperation with units that perform tasks related to the security of the state and the citizens and the public order. It describes the scope of cooperation with each of the units and the possibility of joint tasks.*

Keywords: *WOPR, rescue system, security*